

Веклич Є. Г.,
аспірант

кафедри адміністративного права та процесу
Національної академії внутрішніх справ

ПОВНОВАЖЕННЯ ПРАЦІВНИКІВ СИТУАЦІЙНИХ ЦЕНТРІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Анотація. У статті здійснено аналіз повноважень працівників ситуаційних центрів Національної поліції України. З'ясовано, що ситуаційні центри є важливим інструментом для організації інформаційно-аналітичної підтримки управлінських процесів. Стандартний цикл управління включає моніторинг стану об'єкта, оповіщення, аналіз та обробку інформації про стан об'єкта, прогнозування розвитку ситуації, математичне моделювання, постановку завдань, взаємодію з іншими елементами сектору безпеки та оборони, координацію дій сил і засобів, інформування керівництва, підготовку інформаційно-аналітичних, звітних документів та оцінку результатів.

Виходячи з цього, ситуаційні центри Національної поліції України повинні стати однією із найважливіших технологічних основ сучасного стратегічного управління в органах поліції і можуть бути представлені як організаційно-технічні комплекси, основою яких є інформаційне і програмне забезпечення підтримки управлінських рішень на основі комплексного моніторингу оперативної обстановки та впливу на забезпечення публічної безпеки. Завдання, котрі вирішуються на основі технологій, дозволяють експертам та аналітикам істотно впливати на ухвалення найбільш важливих управлінських рішень стратегічного рівня шляхом доведення до керівництва оперативної та об'єктивної інформації, прогнозування розвитку оперативної ситуації.

Наголошено, посилення збройної агресії РФ проти України, суттєве ускладнення криміногенної ситуації, а також ракетні обстріли об'єктів цивільної інфраструктури, напади на населення та активні бойові дії на значній території держави призвели до фіксації значної кількості злочинів проти основ національної безпеки, а також миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку. В умовах, коли одним із стратегічних пріоритетів для країни залишається боротьба зі злочинністю, криміногенні реалії вимагають ефективного механізму реагування з боку держави. Відтак, діяльність ситуаційних центрів Національної поліції України набуває особливого значення й спрямоване на виконання завдань, які стоять не тільки перед правоохоронними органами, але й країною в умовах реальної війни та воєнного стану.

Ключові слова: ситуаційні центри, Національна поліція України, повноваження, моніторинг, аналіз, інформація.

Постановка проблеми. Проблематика правової системи та реалізації права в рамках конкретної правової системи завжди привертала увагу юристів з різних країн на протязі всієї історії. У теорії права навіть виникла окрема підгалузь – теорія правових систем. Проте ці питання залишаються одними з найскладніших, суперечливих і, по суті, досі не вирішених. Спостерігається відсутність єдності в поглядах на визначення

правової системи, її структуру та функціональне призначення. Для якісного дослідження цього явища як в нашій країні, так і за її межами, необхідна теоретична та практична визначеність у характеристиці цього поняття, його складових елементів, зокрема таких, як юридична діяльність, властивості якої значною мірою залежать від типу правової системи та особливостей національного права.

Кожен елемент правової системи, окрім загальних функцій, виконує також свої унікальні та специфічні завдання, що не заважає їх логічній взаємодії. Правова система є середовищем і центром різноманітних юридичних явищ, які одночасно існують у суспільстві та в одному просторі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі проблеми визначення повноважень працівників ситуаційних центрів Національної поліції України були предметом наукових напрацювань таких вчених, як: В. Б. Авер'янов, С. М. Алфьоров, О. І. Беспалова, О. Г. Бондарчук, В. А. Бурангулов, С. Д. Гусарев, Ю. Я. Гладун, А. М. Денисова, Р. В. Дмитрик, О. Н. Євтушенко, В. А. Кудінова, І. С. Кравченко, А. О. Левчук, А. В. Ліпенцев, В. В. Люх, С. Г. Стеценко та інші.

Метою статті є: розкрити особливості повноважень працівників ситуаційних центрів Національної поліції України.

Вклад основного матеріалу. Комплекс прав, наданих законодавством конкретному суб'єкту владних повноважень, має на меті створення відповідних умов для виконання покладених на нього завдань. Ці права безпосередньо формують реальні можливості для виконання обов'язків органами влади та слугують гарантією їхньої діяльності. У процесі виконання функцій ситуаційні центри (далі – СЦ) Національної поліції України (далі – НПУ) основою їхніх прав, як і прав інших суб'єктів, є юридично закріплена можливість, тоді як обов'язки базуються на юридично визначеній необхідності [1, с. 107].

Компетенційний блок СЦ НПУ формується, перш за все, через сукупність прав та обов'язків, закріплених у нормативно-правових актах. Вважаємо доцільним розпочати дослідження з загального аналізу понять «компетенція» та «повноваження», оскільки ці терміни є основоположними в контексті нашого дослідження. Термін «компетенція» походить від латинського слова «competentia» (від «compet» – взаємно прагну, відповідаю, підходжу) і означає: коло повноважень якої-небудь організації, установи або особи; сфера питань, в яких дана особа має певні повноваження, знання та досвід [2, с. 365]. Як зазначає С. Д. Гусарев, компетенція державного органу – це закріплена законом (або іншим нормативним актом) сукупність його владних повноважень (прав і обов'язків), юридичної відповідальності та предмета відання. Одним із ключових і невід'ємних елементів компетенції є повноваження [3, с. 109–110].

Тлумачний словник надає таке визначення терміна «повноваження»: це частина прав керівника (або компетентного органу управління), які надаються підлеглим (чи підвідомчій організації) понад їх звичайні повноваження, закріплені в відповідних документах [4, с. 161]. Повноваження – це право, надане законом або іншим нормативно-правовим актом, яке дозволяє суб'єкту виконувати дії та приймати рішення з конкретних управлінських питань. Повноваження державного органу охоплюють юридичні права, необхідні для виконання державних функцій, а також юридичні обов'язки, які покладаються на цей орган державою. Ці права реалізуються у вигляді можливостей для виконання покладених функцій і узгоджуються з обов'язками, що створює єдину правову категорію повноважень.

Отже, вважаємо, що найбільш доцільно охарактеризувати повноваження СЦ НПУ як спеціальну правову категорію, яка відображає правообов'язок. Цей зміст полягає в тому, що, з одного боку, даний суб'єкт наділений певними правами, що дозволяють йому сприяти захисту прав і свобод людини, боротьбі зі злочинністю, а також підтримці публічної безпеки і порядку. З іншого боку, закріплені обов'язки СЦ НПУ надають державі можливість вимагати виконання поставлених завдань. СЦ НПУ є одними з ключових технологічних основ стратегічного управління, представленими у вигляді організаційно-технічних комплексів, основою яких є аналітичне та програмне забезпечення, що підтримує ефективні управлінські рішення на основі всебічного моніторингу оперативної обстановки та впливу на забезпечення публічної безпеки і порядку [5, с. 112–113].

Повноваження, тобто права та обов'язки, СЦ НПУ визначені в Законі України «Про Національну поліцію» (2015 р.) як стратегічні та Положенні про Ситуаційний центр Національної поліції України (2016 р.), Інструкції працівників управління забезпечення діяльності Ситуаційного центру (2023 р.) як оперативні [6; 7]. Проведений аналіз визначає розподіл повноважень СЦ НПУ на три категорії: загальні, інформаційно-аналітичні та координаційні. До загальних повноважень СЦ НПУ входять: проведення превентивної та профілактичної діяльності, спрямованої на запобігання правопорушенням; виявлення причин і умов, що сприяють вчиненню кримінальних та адміністративних правопорушень, а також вжиття заходів у межах своєї компетенції для їх усунення; вжиття заходів для виявлення кримінальних і адміністративних правопорушень; припинення виявлених правопорушень; вжиття заходів, спрямованих на усунення загроз життю та здоров'ю осіб, а також публічній безпеці, що виникають внаслідок вчинення кримінальних або адміністративних правопорушень; своєчасне реагування на заяви та повідомлення про кримінальні та адміністративні правопорушення або події; здійснює екстрені комунікації за телефонним номером 102, оброблення та використання інформації, переданої поліції постачальниками електронних комунікаційних мереж та/або послуг у випадках та порядку, передбачених Законом України «Про електронні комунікації»; вживає заходів для забезпечення публічної безпеки і порядку на вулицях, площах, у парках, скверах, на стадіонах, вокзалах, в аеропортах, морських та річкових портах, інших публічних місцях; бере участь відповідно до повноважень у забезпеченні та здійсненні заходів правового режиму воєнного або надзвичайного стану, зони надзвичайної екологічної ситуації у разі їх введення на всій території України або в окремі місцевості [8, с. 209–210].

До прав працівників СЦ НПУ, згаданих у Положенні про цей центр, належать, зокрема, такі: можливість самостійно або за дорученням керівництва ДООЗОР розробляти проекти організаційно-розпорядчих документів НПУ в сфері організації та проведення ситуаційного аналізу; право запитувати та отримувати у встановленому порядку від органів і підрозділів поліції інформацію, необхідну для підготовки аналітичних та інформаційно-довідкових матеріалів щодо стану оперативної обстановки, протидії злочинності, забезпечення публічної безпеки і порядку, а також протидії терористичній діяльності; можливість залучати у визначеному порядку працівників структурних підрозділів центрального органу управління поліції та міжрегіональних територіальних органів до розгляду питань, що входять до їх компетенції, а також до підготовки методичних, інформаційно-аналітичних, організаційно-розпорядчих та інших документів поліції [7]. У разі введення надзвичайного (позапланового) режиму діяльності загальну координацію та контроль за діяльністю сил та засобів СЦ здійснює керівник СЦ НПУ, який призначається наказом за підписом Голови НПУ або особи, яка виконує його обов'язки.

Що стосується інформаційно-аналітичних повноважень, то у своїй роботі СЦ поліції використовує інформаційні ресурси МВС України, НПУ та реєстри інших органів державної влади, як загальнодоступні, так і ті, які потребують доступу тільки у зв'язку з виконанням службових обов'язків, зокрема: підсистему відображення інформації – для вирішення комплексних завдань, візуалізації інформації від різних джерел, її збереження, оброблення та розповсюдження; геоінформаційну підсистему – для забезпечення картографічної підтримки процесів діяльності посадових осіб НПУ; підсистему відомчої електронної пошти – для оперативного обміну користувачів інформаційно-аналітичних систем службовими повідомленнями; підсистему відеоконференцзв'язку – для забезпечення одночасного синхронного обміну мовною та відеоінформацією в реальному часі із зовнішніми терміналами. Допускається поетапне підключення та/або створення інформаційних підсистем [9, с. 95–96].

До інформаційно-аналітичних повноважень також входять: прийняття, реєстрація та обробка заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події; аналіз інформації щодо порушень публічної безпеки та порядку, інших надзвичайних подій, а також підготовка відповідних інформаційно-аналітичних документів за результатами аналізу; збір, обробка та доповідь керівництву органів і підрозділів поліції про оперативну обстановку на території обслуговування; надання інформаційних послуг при зверненні громадян із питань, що стосуються роботи поліції; здійснення електронного моніторингу за місцезнаходженням осіб, які за законом зобов'язані носити електронні засоби контролю, ведення журналу обліку таких осіб та оформлення їх особових справ; надання аналітичного супроводження окремих злочинів чи подій, що можуть викликати резонанс або призвести до напруженості у суспільстві; встановлення ключових чинників, що впливають на розвиток ситуації, а також аналіз оперативної інформації про поточні зміни криміногенної ситуації; прогнозування та формування бачення оперативної обстановки, а також прийняття управлінських рішень та оцінка їх наслідків; наповнення, підтримка в актуальному стані та аналіз масивів баз даних інформаційних систем (підсистем) у встановленому законодавством порядку [10, с. 207].

До координаційних повноважень входять: організація реагування на заяви та повідомлення громадян про кримінальні, адміністративні правопорушення та інші події; забезпечення оперативного управління силами та засобами, задіяними для підтримання публічної безпеки та порядку, запобігання, виявлення та припинення кримінальних, адміністративних правопорушень та інших подій на території обслуговування; співпраця та обмін інформацією з черговими частинами вищого рівня, органами державної влади та місцевого самоврядування; забезпечення введення ступенів готовності та спеціальних оперативних планів; забезпечення збереження табельної вогнепальної зброї та іншого озброєння, спеціальних засобів, засобів індивідуального захисту, зв'язку, оперативної та криміналістичної техніки, службової документації та іншого майна, що зберігається в спеціально обладнаних приміщеннях чергової частини; контроль за станом охорони адміністративних будівель поліції; підтримання правил внутрішнього розпорядку в органах і підрозділах поліції, а в нічний час контроль за дотриманням правил пожежної безпеки та санітарних норм у адміністративних будівлях поліції та на прилеглих територіях; оповіщення керівного складу органів і підрозділів поліції про загрозу виникнення та під час надзвичайних ситуацій у населених пунктах, де не здійснюється цілодобове чергування у місцевих органах виконавчої влади (органах місцевого самоврядування); надання організаційного та методичного забезпечення черговим частинам територіальних (відокремлених) підрозділів поліції; координаційне забезпечення запобігання терористичній діяльності, зокрема здійснення належного та своєчасного реагування на загрозу вчинення терористичного акту, своєчасності виявлення та усунення причин і умов, що сприяють його вчиненню [11, с. 205].

До таких прав, варто віднести і права зазначені у Положенні про СЦ НПУ, зокрема: запитувати, збирати, узагальнювати та аналізувати інформацію, у тому числі з обмеженим доступом, виключно з метою організації реагування на повідомлення про кримінальні та адміністративні правопорушення й інші події, забезпечення публічної безпеки та порядку, охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства й держави, протидії злочинності, надання в межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги, а також в інтересах державних органів сектору безпеки і оборони України [7].

Виконання цих повноважень на високому рівні сприяє стабілізації соціально-економічного розвитку міст і районів області, підвищує захист життя, здоров'я та майна громадян від злочинних дій, а також забезпечує функціонування інфраструктури області в цілому. З огляду на ефективність роботи та швидкість прийняття управлінських рішень, ситуаційний відділ є важливим елементом комплексної системи забезпечення публічної безпеки та порядку. Як зазначають Ю. Я. Гладун та А. В. Ліпенцев, у сучасних умовах при ухваленні управлінських рішень важливими є такі аспекти: оперативне реагування на зміни характеристик і показників стану об'єкта управління; високий рівень відповідальності за результати управлінського впливу; співпраця з органами державної влади та місцевого самоврядування; ефективна комунікація між державними службовцями та посадовими особами органів влади щодо стану об'єкта управління з використанням сучасних інформаційно-телекомунікаційних технологій [12, с. 121–122].

Обов'язки, як складова правового статусу органів державної влади, є необхідними для забезпечення контролю та координації їхньої діяльності з боку держави. Юридичні обов'язки, в свою чергу, представляють собою вид і міру належної поведінки особи, що визначені законодавством і забезпечуються державою. Суть юридичного обов'язку полягає в тому, що він існує лише в контексті суб'єктивного права і має виконуватися в межах, встановлених законом і гарантованих державою. На думку П. І. Павленко, основними характеристиками юридичного обов'язку є: необхідний рівень поведінки, що полягає в утриманні від порушення заборон і виконанні зобов'язань; дії, які покладаються з метою задоволення інтересів уповноваженої особи; поведінка, що має юридичний характер, тобто закріплена в правовій нормі; а також дії, які стосуються як усіх осіб, що проживають на території держави (обов'язок сплачувати податки та обов'язкові платежі, охороняти природу, поважати державні символи, дотримуватись Конституції та законів України), так і лише громадян (обов'язок захищати Вітчизну, її незалежність і територію, проходження військової служби) [13, с. 95–96].

Таким чином, варто наголосити, що повноваження СЦ НПУ – це система нормативно закріплених прав і обов'язків, якими наділені працівники СЦ НПУ з метою виконання покладених на них задач, які варто розподілити на стратегічні – визначені в Законі України «Про Національну поліцію» (2015 р.) та оперативні – закріплені в Положенні про управління організаційно-аналітичного забезпечення та оперативного реагування головних управлінь Національної поліції України в Автономній Республіці Крим та м. Севастополь, областях, м. Києві (2016 р.), Положенні про Ситуаційний центр Національної поліції України (2016 р.), Інструкції працівників управління забезпечення діяльності Ситуаційного центру (2023 р.). Права надані законодавством суб'єкту владних повноважень спрямовані на забезпечення належних умов для виконання покладених на нього завдань й безпосередньо створюють реальні можливості для виконання обов'язків, при цьому виступаючи гарантією їх діяльності. Права СЦ НПУ варто класифікувати на загальні, інформаційно-аналітичні та координаційні, а обов'язки – на загальні, оперативні, особистісні [14, с. 103-0104].

Висновки. Підводячи підсумки, можна сказати, що сукупність прав, наданих законодавством певному суб'єкту владних повноважень, спрямована на забезпечення належних умов для виконання покладених на нього завдань. Права безпосередньо створюють реальні можливості для виконання обов'язків органами влади та виступають гарантією їх діяльності. При здійсненні діяльності СЦ НПУ в основі їх прав, так само як і будь-яких інших суб'єктів, полягає юридично забезпечена можливість, а обов'язків – юридично закріплена необхідність. Компетенційний блок СЦ НПУ визначається передусім за допомогою наданих повноважень суб'єкту публічного адміністрування як сукупності закріплених нормативно-правовими актами прав та обов'язків.

З'ясовано, що повноваження СЦ НПУ – спеціальна правова категорія, що відображає правообов'язок, зміст якого характеризується такими ознаками: СЦ НПУ наділений певними правами, що дозволяє йому сприяти забезпеченню охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку; закріплені обов'язки СЦ НПУ дозволяють

ють державі вимагати виконання поставлених перед СЦ НПУ задач. Повноваження СЦ НПУ – це система нормативно закріплених прав і обов'язків, якими наділені працівники СЦ НПУ з метою виконання покладених на них задач. Повноваження, тобто права та обов'язки, СЦ НПУ визначені в Законі України «Про Національну поліцію» (2015 р.) як стратегічні та Положенні про управління організаційно-аналітичного забезпечення та оперативного реагування головних управлінь Національної поліції України в Автономній Республіці Крим та м. Севастополі, областях, м. Києві (2016 р.), Положенні про Ситуаційний центр Національної поліції України (2016 р.), Інструкції працівників управління забезпечення діяльності Ситуаційного центру (2023 р.) як оперативні. Проведено систематизацію наданих прав працівників СЦ НПУ на загальні, інформаційно-аналітичні та координаційні, а також закріплені обов'язків на загальні, оперативні, особистісні.

СЦ НПУ є основними органами управління службами і підрозділами НПУ в умовах правових режимів, із наділенням завдань в межах повноважень забезпечувати діяльність НПУ, координувати діяльність служб і підрозділів, організовувати управлінські рішення начальника органу НПУ.

Література:

1. Курс адміністративного права України: підручник. О. В. Кузьменко, І. Д. Пастух, В. М. Дорогих та ін. Київ : Юрінком Інтер, 2018. 904 с.
2. Великий енциклопедичний юридичний словник / за ред. акад. НАН України Ю. С. Шемшученка. Київ: ТОВ Вид-во «Юридична думка», 2007. 992 с.
3. Гусарев С. Д. Юридична діяльність: методологічні та теоретичні аспекти : монографія. К. : Знання, 2005. 375 с.
4. Енциклопедичний словник з державного управління / за ред. Ю. В. Ковбасюка, В. П. Трощинського, Ю. П. Сурміна. К. : НАДУ, 2010. 820 с.
5. Адміністративне право України : підручник / В. В. Середа, О. Л. Хитра, Ю. С. Назар, Д. І. Йосифович, Я. М. Когут та ін. Львів : ЛьвДУВС, 2021. 680 с.
6. Про Національну поліцію : Закон від 02.07.2015 р. № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>
7. Положення про Ситуаційний центр Національної поліції України: наказ Національної поліції України від 30.06.2016 р. № 545. *Відомчий документ*
8. Авер'янов В. Б. Вибрані наукові праці. Київ: Інститут держави і права імені В. М. Корецького НАН України, 2011. 448 с.
9. Євтушенко О. Н. Державне управління : навч. посіб. Миколаїв: Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2014. 248 с.
10. Дмитрик Р. В. Права та обов'язки як елемент адміністративно-правового статусу поліцейського в Україні. *Юридична наука*. 2019. № 9. С. 203–208.
11. Стеценко С. Г. Адміністративне право України : навч. посіб. Київ : Атіка, 2008. 624 с.
12. Гладун Ю. Я., Ліпенцев А. В. Побудова типового центру забезпечення публічної безпеки на прикладі ситуаційного центру голов-

ного управління Національної поліції у Львівській області. *Ефективність державного управління*. 2016. № 4 (49). С. 119-128.

13. Павленко П. І. Правовий статус службовця органів внутрішніх справ: проблеми загальної теорії: дис. ... канд. юрид. наук. 12.00.01. Донецьк: 2003. 164 с.
14. Дашковська А. В. Адміністративно-правовий статус Ради національної безпеки і оборони України: дис... докт. філос. : 081 – Право. К., 2024. 261 с.

Veklych Ye. Powers of employees of situational centers of the National Police of Ukraine

Summary. The article analyzes the powers of employees of situational centers of the National Police of Ukraine. It was found that situational centers are an important tool for organizing information and analytical support for management processes. The standard management cycle includes monitoring the condition of the facility, notification, analysis and processing of information about the condition of the facility, forecasting the development of the situation, mathematical modeling, setting tasks, interaction with other elements of the security and defense sector, coordination of forces and means, informing management, preparation of information and analytical, reporting documents and evaluation of results.

Based on this, the situational centers of the National Police of Ukraine should become one of the most important technological foundations of modern strategic management in police agencies and can be represented as organizational and technical complexes, the basis of which is information and software support for management decisions based on comprehensive monitoring of the operational situation and the impact on ensuring public safety. The tasks that are solved on the basis of technology allow experts and analysts to significantly influence the adoption of the most important strategic-level management decisions by bringing operational and objective information to the leadership, forecasting the development of the operational situation.

It was emphasized that the intensification of the armed aggression of the Russian Federation against Ukraine, a significant complication of the criminal situation, as well as missile attacks on civilian infrastructure facilities, attacks on the population and active hostilities on a significant territory of the state led to the recording of a significant number of crimes against the foundations of national security, as well as peace, the security of humanity and international law and order. In conditions when one of the strategic priorities for the country remains the fight against crime, criminogenic realities require an effective response mechanism from the state. Therefore, the activities of the situational centers of the National Police of Ukraine acquire special importance and are aimed at fulfilling the tasks that are faced not only by law enforcement agencies, but also by the country in conditions of real war and martial law.

Key words: situational centers, National Police of Ukraine, powers, monitoring, analysis, information.